

Posudek pro Skřípec – *VAMPS: Čerstvá krev*

Nicole Arend: *VAMPS: Čerstvá krev*. Přel. Radek Blažek, odpovědný redaktor Boris Hokr, redakci provedla Michaela Merglová, korekturu provedla Lucie Krátká, Laser / EMG, Praha, 2023, 464 s., ISBN 978-80-242-9015-7

(Posudek vychází z autorčina článku [Když překládají influenceři](#) na portálu iLiteratura.cz.)

*

Jméno autorky Nicole Arendové českým čtenářům pravděpodobně nebude příliš známé, a i zahraniční zdroje jsou na informace o jejím životě poměrně skoupé: pracovala jako dokumentaristka, absolvovala kurz tvůrčího psaní zaměřený na young adult literaturu a *VAMPS: Čerstvá krev* je jejím beletristickým debutem. Tento rok by mělo v angličtině vyjít pokračování s názvem *VAMPS: Dark Horizon* (podle některých zdrojů *Horizons*).

VAMPS: Čerstvá krev spadá do žánru young adult fantasy. Protagonistou knihy je Dillon Halloran, mladík z irského venkova a zároveň *dhampír*, napůl člověk a napůl upír, který žil až doposud mezi lidmi, ale nyní nastupuje na elitní upírskou školu VAMPS, kde se zápleтка románu odehrává. Vzhledem k žánru a zaměření se nejedná o výrazně literární titul a stylově nevybočuje z toho, co je v segmentu YA literatury běžné.

Autorem překladu je Radek Blažek, který v nakladatelství Euromedia působí podle linkedinu jako „manažer pro sociální média“ a má na starost „strategii, vizi a tvorbu audiovizuálního obsahu pro Instagram a TikTok knihkupectví Luxor“. Z veřejně dostupných zdrojů není zřejmé, že by měl s literárním překladem nějakou předchozí relevantní zkušenost, ať už například při studiu, nebo díky účasti v překladatelské soutěži. Proč se nakladatelství, potažmo odpovědný redaktor knihy Boris Hokr rozhodl, že překlad zadá právě jemu, tak pro autorku posudku zůstává záhadou.

*

Podle webu Obce překladatelů se Anticena Skřípec „uděluje nejen překladatelům, ale také nakladatelům a redaktorům, kteří překladovému dílu nevěnovali řádnou péči a jeho nedostatky přehlédli, či dokonce sami způsobili“. Jestliže se o posuzovaném titulu dá něco s jistotou tvrdit, pak právě to, že mu odpovědní lidé řádnou péči skutečně nevěnovali: kniha vykazuje **systémovou nedbalost na všech rovinách práce s textem**, od překladu přes redakci až po korekturu. Překlad trpí celou řadou problémů pramenících zvláště z neznalosti překladatelských postupů a nedostatku zkušeností, přičemž redakce tyto problémy nedokázala odstranit.

Korektura, která v podobných případech může sloužit jako „poslední záchrana“, pak nesplnila ani to, co se od ní očekává v první řadě, tedy zbavit text chyb a překlepů.

Právě abnormální množství typografických, interpunkčních a literních chyb a také chybějících či přebývajících slov v textu je asi to první, čeho si čtenář všimne a co vcelku spolehlivě signalizuje to, že se v textu budou vyskytovat i další problémy.

a) Typografické chyby zahrnují vícero případů špatného dělení: *úš-klebkem* (s. 19), *bezel-stná* (s. 33), *nejo-mamnější* (s. 57), *tri-umfální* (s. 87), *zašk-lebil* (s. 193) a další, přebývající mezeru před nebo za interpunkcí: *Rozhodl, že se v tom nebude moc vrtat, a každý...* (s. 98), „*Ksindle,*“ (s. 136), „*No tak,*“ (s. 227) a další, nebo chybějící mezeru mezi slovy či větami: *zesevření* (s. 145), *při odchodu usmát.Dillon se nicméně...* (s. 212). Na s. 29 se pak nachází zjevně omylem vložený prázdný řádek coby předěl.

b) Interpunkčních chyb, ať už se jedná o čárky přebývající, nebo chybějící, je z uvedených kategorií zcela jednoznačně nejvíce, přičemž ve většině případů nejde o nikterak složité jevy: *Vzhledem k našim speciálním požadavkům, je tohle místo ideální.* (s. 8), *je zdravější spoléhat se sám na sebe, než jenom žít...* (s. 12), *Moje máma zmizela hned jak jsem se narodil...* (s. 21), *Hltal mrazivý vzduch a jakmile si jeho oči přivykly...* (s. 23), *Vypadáš dobře tak jak seš.* (s. 44), *Díky Arone...* (s. 44) a mnoho a mnoho dalších.

c) Literní chyby se v textu týkají hlavně pádových a slovesných koncovek, ale nejen jich: *S lehkým zachvěním, který připomínal mávnutí křídel...* (s. 22), *Tohle je Dillon, je to dhampír. Prvního, kterýho sem přijali.* (s. 44), *jiné speciální talenty, který odhalíte...* (s. 47), *když se ředitelka povzdechla...* (s. 54) a mnoho dalších. Jedna věta dokonce obsahuje literní chybu a dvě chyby v interpunkci najednou: *Cora vypadala jako by ji to vůbec nezajímalo a zbytek skupiny se ve svých výrazech pohybal někde mezi těmito extrémy.* (s. 95)

d) K chybějícím a přebývajícím slovům jen několik příkladů: *Pár okamžiků se na něj jenom zírala.* (s. 48), *a mladá upírka se pomalu zvolna odtáhla* (s. 56), *a očích jí problesklo zklamání.* (s. 188), *což naprosto to chápu.* (s. 217) a další.

Přestože zodpovědnost za odstranění uvedených problémů měly především redaktorka s korektorkou, nelze v tomto případě vyvinut ani překladatele, protože množství nalezených chyb by bylo přijatelné možná v hrubé verzi překladu, ne ve finálním překladu odevzdávaném nakladateli, natožpak ve vytištěné knize.

Překladatelova nezkušenost a nepříliš pečlivá práce redaktorky se pak naplno projevují na stylové rovině textu, kde se objevují v podstatě všechny druhy problémů, které jsou pro špatné překlady příznačné:

a) interferencí dané užívání přivlastňovacích zájmen i tam, kde jsou zbytečná nebo by šla nahradit pro češtinu přirozenějším dativem: *Nad jejich hlavami přeletěli sokol a...* (s. 18), *a jeho tělem znovu projelo vzrušení* (s. 63), *Upřela na něj svůj zrak...* (s. 64), *odvrátila tvář a položila své ruce na jeho hrud'* (s. 165), *Vaše špičáky vás začnou svědit, vaše zorničky se začnou zvětšovat, vaše touha po krvi zastíní váš úsudek.* (s. 156), *Její ruce se pomalu začaly sunout po jeho krku výš...* (s. 234) *Zlatá krev tančila každičkou jeho buňkou v jeho těle...* (s. 238) a další;

b) překladatelova tendence kopírovat časovou souslednost z angličtiny. V těch vedlejších větách, v nichž čeština vyžaduje sloveso v přítomném čase, se tak často objevuje čas minulý: *Bram se sice snažil vypadat suverénně, ale když k pohovce kráčel, jeho potmělá tvář prozrazovala nejrůznější pocity. Dillon musel uznat, že **vypadal** přesně tak...* (s. 53), *Když se rozhlédl po laboratoři, všiml si, že někteří spolužáci pořád ještě **váhali**.* (s. 99), *Věděl, že navzdory tomu, co **říkala**, výsledkům volby **nevěřila**.* (s. 109), *Dillonovi neušlo, že **čekal** na nudnou nulku, a sladce se usmál.* (s. 194), *Dillon si všiml, že Aron doslova **hltal** každé jeho slovo. Nebylo těžké uhodnout, co **chtěl** po absolvování školy dělat.* (s. 130), *ale nechtěl Coru zranit, ani jí svěřit, co k ní **cítil**.* (s. 218) a další;

c) rušivé opakování slov: *Cítil, jak klopýtá dopředu, ale **myšlenky** se mu rozutekly do všech stran. Srdce mu tlouklo jako splašené a znepokojovala ho **myšlenka**...* (s. 56), *Byla bych radši, kdyby tady ještě chvíli **zůstal**. Potřebuje odpočívat. Vy tady s ním můžete **zůstat**.* (s. 60), *Jediný důkaz o **podávané** krvi **podávaly** dva prázdné stojany na kolečkách.* (s. 93), *Pak se přiměl zavřít oči a dokončit hodnocení **posledního** vzorku. Bik skončila jako **poslední**...* (s. 99), *Sevřelo se mu srdce a **pohlédl** k ní. Cora neuhnula **pohledem**...* (s. 114) Některé takové případy působí leckdy až komicky: *VAMPS je skvělá škola a pomůže vám **stát se** nejlepšími upíry, kterými se **můžete stát**.* (s. 89), *Přitisknete ústa **na jejich krk** a rty přejedete **po jejich krku**.* (s. 156) a další;

d) pleonastická spojení při vyjadřování pohybu: *zaklonila hlavu dozadu* (s. 52), *předklonil se dopředu* (s. 154), *ucouvl dozadu* (s. 165);

e) AČV, kdy se v rematické pozici nezřídka objevuje téma věty, a slovosled obecně: *Na dlouhé cesty si s sebou vždycky berte **krevní vaky** pro případ, že se nečekaně zdržíte, nebo že v místě, kam jedete, nebudete mít přístup ke **krvi*** (s. 151, lépe: *mít ke krvi přístup*), ***Ale přece někteří upíři** se musejí dostat do blízkosti lidí...* (s. 157; lépe: *Ale někteří upíři se přece musejí...*),

„Proto musím **být s Bramem**, Dillone. Rozumíš?“ ¶ Dillona rozhodily její pronikavé oči. Dalo mu zabrat, aby pochopil, co mu řekla. „**Ví o tom Bram?**“ (s. 163; lépe: „A Bram o tom ví?“), Ano, **krev** toho dhampíra možná chutná jinak, ale Bram říká, že ten dotyčný do té doby nikdy nepil **krev**. (s. 171; lépe: nikdy krev nepil, příp. nikdy neměl ani kapku), Profesorka Sandhu vyprskla **smíchy** a měla tak nakažlivý **smích**, že se celá třída přidala **k ní**. (s. 185; lépe: se rozesmála a její smích byl tak nakažlivý, že se k ní přidala celá třída.), „A **vaše krev** by mohla být ještě vzácnější. (...) Dillone, viděl jste, jak vaši spolužáci reagovali **na vaši krev**. (s. 231; lépe: jak na vaši krev reagují spolužáci) a další;

f) příliš doslovný převod různých slovních spojení nebo neznalost správné české kolokace: **Zbytek z vás** bude cestovat s madam Dupledgeovou. (s. 20; lépe: Vy ostatní budete...), Jedna strana pokoje **zela čistotou**... (s. 41; lépe: zářila čistotou), **výrazně se podívala** na jeho ruce (s. 79; lépe: významně se podívala), Zítř po soumraku váš **rozvrh začne naplno**... (s. 107; lépe: se výuka rozběhne naplno), Někteří na něj zírali **nepokrytě nepřátelsky**... (s. 114; lépe: s neskryvanou záští), Dillon se lehce natočil stranou do **boxovací pozice**... (s. 134; lépe: do boxerského postoje), pokud **začnete být nalomeni** (s. 159; lépe: pokud začne vaše vůle ochabovat), a **zvedla na něj oči** (s. 224; lépe: k němu) a mnoho dalších;

g) interference při překladu idiomů či ustálených obrátů: „To možná ne,“ zamumlal Dillon. „Ale pořád **může zahrát dhampířskou kartu**. (s. 169; lépe: vždycky může vytáhnout to, že jsem dhampír), **Krev je silnější než voda**. (s. 182; v češtině běžně: Krev není voda), **Jenom říkám**. (s. 124; v orig.: Just saying, v češtině vzhledem ke kontextu spíše: *Jenom tě varuju.*) a další;

h) kostrbaté překlady celých vět, často kvůli přejímání anglické syntaxe: Z **jejích slov si připadal jako malý kluk**. (s. 118; lépe: Když ji slyšel, připadal si...), Jedna z věcí, které vás **chceme na této škole naučit, je připravit vás na vstup do civilizované upířské komunity**... (s. 129; lépe: Na této škole vás chceme mimo jiné připravit na...), Dillona překvapilo vidět, jak je **bledý**. (s. 186; lépe: Dillona překvapilo, když viděl...), Ace se uklonil, zdálo se, že se ale ho její slova **nedotkla**. (s. 40; lépe: ale nezdálo se, že by se ho její slova dotkla.) a další. Stejně jako výše platí, že některá řešení jsou až úsměvně nešikovná: Někteří tu vůni dokonce zachytili sami **a nastala téměř vtípná řetězová vlna rozšiřujících se nosních dírek**... (s. 191; lépe: a bylo téměř zábavné sledovat, jak se jim jednomu po druhém rozšiřuje chřípí...)

Kombinace výše uvedených nešvarů pak vede k tomu, že některé věty přestávají být srozumitelné: **Dveře i zakřivená stěna sousedící s atriem tvořilo sklo**... (s. 28–29), Celeste si zrovna vybalovala kufry v místnosti hned u výtahů, který měl **velká okna do vnitrobloku**. (s. 34;

správně podle orig. *která měla*), *Prolétlo mu hlavou, jestli se takhle upíří cítí pořád, nebo zda za to může, že je krev madam Dupledgeové tak mimořádně silná.* (s. 61), *A když pocítíte, že bude třeba, pokuste se to trochu potlačit...* (s. 186) a další.

Další vrstvu problémů a pochybení odhaluje srovnání s originálem, které jsem provedla na náhodně vybraných zhruba čtyřiceti stranách v různých částech první poloviny knihy. Zaprvé se ukázalo, že překladatel původní text v mnoha případech nedokáže správně interpretovat:

O: ... *cringing in embarrassment as he recalled losing control in front of them. He was certain he would **never live it down**. From what he had seen so far, vampires **didn't take any prisoners**.* (s. 60)

P: *Při vzpomínce na to, jak se přede všemi přestal ovládat, se chtěl propadnout hanbou. Byl si jistý, že **za tohle ho trest nemine**. A z toho, co zatím věděl, tušil, že **upíří nemají vězení**.*

V příslušné scéně se v originálu nemluví ani o trestu, ani o vězení, lepší řešení by bylo například: *Byl si jistý, že **tuhle potupu už nesmaže**. A jak se zatím mohl přesvědčit, upíří se nezastaví před ničím / neberou ohledy na nikoho.*

O: *Cora grinned, revealing **slightly extended fangs**, and **leant over him**.*

P: *Cora se usmála, čímž odhalila své **dlouhé špičáky**, a **položila se na něj**.* (s. 63)

Jde o scénu na ošetřovně, kdy Dillon leží na lehátku, a byť k určitému jiskření mezi ním a Corou dochází, správné řešení by bylo: *odhalila povysunutě špičáky, a naklonila se nad něj.*

O: *'Why is he **flushed**?' she asked, staring daggers at Cora.*

P: *„Proč je **odpojený**?“ zeptala se a střelila po Coře nabroušeným pohledem.* (s. 63)

Ošetřovatelka se vzhledem k předchozímu sblížení s Corou neptá, proč je Dillon odpojený od monitorovacího přístroje, ale *proč tak zrudl nebo proč se tak červená.*

O: *I (...) **bring out the best in people**...*

P: ***vidím** v lidech to nejlepší...* (s. 64)

Správně: *probouzím v lidech to nejlepší.*

O: *Tentatively, he **lowered** his mouth...*

P: *Opatrně **otevřel ústa**...* (s. 164)

V této scéně se jeden ze spolužáků sklání Dillonovi ke krku, správně tedy: *Nejistě/Váhavě se sklonil ústy k...*

O: *'We'd better lock you in your coffin tonight.'*

P: *Možná by bylo lepší, kdybychom tě dnes přes den zamknuli do rakve...* (166)

Přes den se upíři na škole zavírají do rakví kvůli slunečnímu svitu běžně, na tom by nebylo nic zvláštního. Správně tedy *přes noc*.

O: *The odds might change.*

P: *Šance se ještě můžou změnit.* (s. 204)

V kontextu sázek, které se zde probírají, samozřejmě *kurzy*.

O: *He [Frederick] was so exuberant that Dillon found himself agreeing.*

P: *Pohled na sázky Dillona tak povzbudil, že ani nevěděl, jak se to stalo, ale souhlasil.*
(s. 205)

Zde došlo k záměně osob, správně: *Frederick byl tak nadšený, že Dillon ani nevěděl...*

Minimálně ve dvou případech (s. 88 a 122) si pak překladatel plete slovesa *howl* a *scowl* a postavy tak *úpí*, místo aby se *mračily*.

Druhý problém – a pro mě asi ten nejzásadnější – představuje skutečnost, že překladatel si text svévolně upravuje: někdy část přidá, jindy vynechá, případně si překlad značně zjednoduší.

O: *An incredible pool curved round one side of the glass tubular lift shaft.*

P: *Dechberoucí bazén zabíral většinu místnosti.* (s. 67)

Výše uvedené řešení je pro mě nejkřiklavějším příkladem toho, jak by překladatel *neměl* k textu přistupovat, protože jde podle všeho o zcela vědomou rezignaci na snahu vymyslet rovnocenný ekvivalent. Správně zhruba: *Dechberoucí bazén tvořil půlkruh kolem skleněného válce s výtahovou šachtou.*

O: *'Maybe catch you at the pool later?' he added as he disappeared out the door.*

P: *„Možná se uvidíme u bazénu?“* (s. 62; chybí: *dodal a zmizel ve dveřích*)

O: *But, to answer your question, we're okay in the day if we stay behind tinted glass or out of direct sunlight.*

P: *Ale abych ti odpověděla, pokud se vyhneme přímému slunečnímu svitu, tak jsme v pohodě.*
(s. 62; chybí: *nebo nás chrání tónované sklo*)

O: *Dr Meyer was inside dealing with Frederick, who, in the short space of time since he'd last seen him, had gashed his head open and was perched on the bed looking sorry for himself.*

P: *Uvnitř se doktorka Meyerová zrovna věnovala Frederickovi, kterému se během té krátké chvíle, co se neviděli, nějak podařilo přijít ke krvácející ráně na hlavě. (s. 110; chybí: a teď seděl na posteli jako hromádka neštěstí)*

O: *She continued, 'Most of you have had very little exposure to humans.*

P: **Rozhlédla se po třídě a pokračovala.** „Většina z vás má s lidmi minimální zkušenost. (s. 150)

O: *That will be invaluable for the ski trip. ¶ 'Now, imagine you must go on a night out with your colleagues.*

P: *Tyhle lekce oceníte během vašeho výletu do lyžařského střediska. “ ¶ Při slově „výlet“ třída zpozorněla. ¶ „Představte si, že se musíte s kolegy vyrazit bavit. (s. 155)*

Překladatel si zde bez jakékoli motivace přimyslel větu, která v originálu ani náznakem není. Totéž platí v následujícím případě.

O: *'Thank you,' he muttered. 'Jesus, Dillon,' he whispered, after she moved away to teach the rest of the lesson. 'I thought I'd had it there.'*

P: *„Díky,“ zamumlal Angelo a jakmile ředitelka přešla zpátky před třídu, zašeptal Dillonovi: „Sakra, myslel jsem si, že to zvládnou, ale nevím... Seš tak lákavej...“ (s. 211)*

*

V reakci na článek zmíněný výše se na sociálních sítích objevil komentář, jehož autorka si klade otázku, „jak by v podobně podrobné analýze uspěly překlady zkušenějších překladatelů“. Troufám si tvrdit, že v drtivé většině o mnoho lépe. Samozřejmě to neznamená, že se v takovém překladu nevyskytne přivlastňovací zájmeno navíc, stylově drhnoucí sousloví nebo mylná interpretace originálu. Člověk je tvor chybuje a kniha bez jediné vady na kráse je u rozsáhlejších textů pouze maxima, k níž se snažíme s větším či menším úspěchem přiblížit. Při pohledu na dílo jako celek se ale u kvalitních překladů ukáže, že jde o jednotlivosti, které bychom v textu museli obrazně řečeno hledat pod lupou. VAMPS jsou úplně jiný případ: různých chyb, kostrbatých spojení a nepřesností obsahují tolik, že rozhodně nejde o opomenutí v jinak kvalitně zpracovaném překladu, ale – jak už jsem psala výše – o zanedbání základních

pravidel při přípravě knižního titulu. (Připomínám, že uvedené příklady pocházejí jen z první půlky knihy, u srovnání překladu s originálem dokonce pouze z její desetiny!)

Hlavní odpovědnost za výsledný stav padá bezpochyby na hlavu Radka Blažka, jenž podle všeho přecenil své síly a pustil se do úkolu, pro který nemá dostatečnou erudici a který mu ani neměl být svěřen. Bylo by ale nefér shazovat „vinu“ jen na něj. Pokud už se totiž nakladatelství pro takového překladatele rozhodlo, mělo ho spárovat se zkušeným redaktorem, aby text i za cenu větších a častějších zásahů dovedl do přijatelné podoby. To se bohužel nepovedlo a redaktorka Michaela Merglová odvedla velmi nekvalitní práci. U některých formulací je až s podivem, že přes ni při redakčním čtení mohly projít, a dílčí zodpovědnost tak padá i na ni. Stejnou dílčí zodpovědnost za nepodařený výsledek má i Lucie Krátká: v první polovině textu zůstaly vyšší desítky chyb (těch kategorií, které jsou vyjmenovány výše) a v celé knize se jejich počet bude velmi hrubým odhadem pohybovat kolem sto padesáti (!).

Anticena Skřípec má za úkol mimo jiné „kriticky reagovat na negativní jevy v překladatelské a nakladatelské praxi“. Zadat překlad někomu, kdo podle všeho nemá s uměleckým překladem elementární zkušenost, a nezajistit dostatečnou redakční a korektorskou péči mezi tyto jevy bezpochyby patří. Celá záležitost má i další rovinu: v souvislosti s neudržitelnou výší honorářů se literární překladatelé snaží stále častěji upozorňovat na to, že jejich práce není jen koníček, ale povolání, které vykonávají jako kvalifikovaní, často filologicky vzdělaní profesionálové, a že ke zhotovení kvalitního uměleckého překladu nestačí jen to, že člověk „rád čte“ nebo „umí anglicky (německy, francouzsky...)“. Jestliže se překládající influenceři chlubí svými překlady tisícům sledujících na svých instagramových profilech a dávají jim tak signál, že „překládat knížky může každý“, je to špatně pro celý náš literární ekosystém.

Vzhledem k množství formálních, stylových a překladových prohřešků a s přihlédnutím k překladatelovým svévolným zásahům do původního textu je pro mě kniha při případném nedostatku „zajímavějších“ kandidátů adeptem na udělení Skřípce, který si zaslouží nejen překladatel Radek Blažek, ale i nakladatelství Euromedia, jež mu dalo přednost před profesionálním překladatelem, hrubě podcenilo následnou redakci i korekturu a má tak na výsledku nezanedbatelný podíl.